

יחידה 3 - פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים

חומר היחידה: תניא אמר רבי יהושוע (נה:)- אלא בחד (נו).

קל דעת:

מר- החכם, הי"ד (היכי דמי)-
במה מדובר, אילימא- שמא
תאמר, בריא- חזק, נמי- גם,
דשויה- שעשאה, לנפשיה-
לעצמו, ממונא- ממון, בעי
שלומי- צריך לשלם, לחבריה-
לחברו, בבי תרי- בשני עדים,
בחד- באחד, מיהא (רש"י)-
מכל מקום, עבר- עשה, ליכא
למימר- אין לומר, אפסדיה-
הפסיד אותו, דלמסתר קאי-
למסתור עומד, סלקא אדעתיה-
העלה על דעתו, משתעי- נאמר,
מסהיד- מעיד.

1

ארגז כלים:

פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים - מה הסיבה לחלק בין דיני אדם שדנים בבית דין לבין הדין מול הקב"ה? לפי רש"י סיבת הפטור בכל אחד מהמקרים שמוזכרים בברייתא קשור לכך שמדובר כאן מקרים שבהם הנזק נעשה בגרמא. מה זה אומר? הגדרת הגרמא הינה נושא עמוק שנכתבו עליו הרבה מאמרים, באופן כללי ניתן לומר שיש כאן מעשה של נזק שנעשה באופן עקיף ולא בצורה ישירה. כיוון שלא ניתן לראות קשר ישיר בין האדם המזיק לבין הנזק שנוצר בסופו של דבר, וממילא קשה יותר לשייך את המעשה אל האדם אנחנו לא יכולים לחייבו לשלם במצב מעין זה עבור הנזק שנוצר מוחמתו. האם המשמעות של הדבר שזה בסדר? כיצד נמנע מבני אדם לנצל את הפירצה ולהזיק באופן שהם לא יחויבו עליו? כאן מוסיפה הגמרא אמירה עקרונית בעלת השלכות משמעותיות שבכל מקרה האדם המזיק חייב בדיני שמים, מה זה אומר? בפוסקים מצאנו השלכות שונות לדבר שחייבים עליו בדיני שמים לדוגמא: לבית הדין אין יכולת לכופף אדם לשלם אבל הם כן צריכים להודיע לו שזה מה שראוי שיעשה במצב שכזה (=זה פסק הדין למצב כזה אלא שאין הם יכולים לחייבו), אדם שחייב בידי שמים פסול לעדות עד ששייב את מה שראוי לו ועוד. **היודע עדות לחברו ואינו מעיד לו** - על מנת להבין את דברי הגמרא כאן יש להקדים כמה הקדמות בדיני עדות. על פי התורה עדות שיכולה לחייב את בית הדין היא רק עדות של שני עדים כשרים. במקרה ויש רק עד אחד, אזי בדיני ממונות לא ניתן לחייב את הנתבע לשלם אבל כן ניתן לחייב אותו להישבע (שבועה חמורה עם שם ה') על הטענה שלו ובכך להיפטר מתשלום. אם הוא לא יסכים להישבע (כיוון שהוא לא רוצה להגיד את שם ה' לשווא שזה עוון חמור, ומעדיף לומר את האמת) עליו לשלם. בסוגיא שלנו הגמרא דנה בדברי הברייתא (שאמרה בין היתר שאדם שלא רוצה להעיד פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים) ובדומה לכל המקרים שהובאו קודם היא מנסה להבין את המציאות עליה אמרה הברייתא שהאדם חייב בדיני שמים. הגמרא טוענת שלא יתכן לומר שמדובר אצלנו על אדם שהוא חלק מוזג עדים שבוחר שלא להעיד לטובת חברו, כיוון שיש לנו פסוק מפורש שממנו ניתן ללמוד שעד (=שני עדים, זו הפרשנות הפשוטה בתורה בדר"כ) שלא יגיד "ונשא עוונו" (=חייב בידי שמים), ממילא אם זו כוונת הברייתא אזי דבריה הם פשיטא. לכן, מסיקה הגמרא שמדובר על מציאות שהאדם הוא עד יחידי ולמרות זאת העובדה שאינו מעיד יש בה משום פגיעה בחברו שתצדיק את זה שדינו יהיה חייב בידי שמים שכן יתכן וחייב השבועה שהוא היה גורם היה מוביל בסופו של דבר את האדם השני לשלם ולא להישבע ובכך הוא הפסיד את חברו.

שאלות סיכום וחזרה

1. הסבר בלשונך את הביטוי "פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים".

---

2. מהי סיבת הפטור שמשותפת לכל אחד מהמקרים שעליהם אמר רבי יהושוע שהאדם פטור מדיני אדם? היעזר ברש"י בתשובתך.

---

3. "הפורץ גדר בפני בהמת חברו" מדוע זה דווקא בכותל רעוע ולא בכותל בריא? היעזר ברש"י בתשובתך.

---

4. מהם שתי הדעות שמובאות בגמרא כדי להסביר כיצד יתכן שבכופף קמתו של חברו יהיה פטור מדיני אדם?

---

5. באיזו מציאות השוכר עדי שקר לחברו יהיה חייב בדיני אדם לפי דברי הגמרא? מדוע? היעזר ברש"י בתשובתך.

---

6. "היודע עדות לחברו..." על איזו מציאות לא דיברה הברייתא ומדוע?

---

7. "אם לא יגיד ונשא עוונו" הסבר כיצד לומדת הגמרא מפסוק זה שעדים שלא מסרו את עדותם חייבים בידי שמים. היעזר ברש"י בתשובתך.
